

HUSETS TEATER PRÆSENTERER DANMARKSPREMIEREN PÅ

EN POLITISK KÆRLIGHEDSHISTORIE FRIT EFTER NOBELPRISVINDER ORHAN PAMUKS ROMAN

Med danmarkspremieren på SNE stiller Husets Teater skarpt på nogle af tidens mest eksplosive temaer. Stykket er en fri bearbejdelse af den tyrkiske nobelprisvinder Orhan Pamuks berømte roman af samme navn, og er skrevet af et dramatikerteam med baggrund i det tyrkiske miljø i bydelen Kreuzberg i Berlin. Midt i den ophedede debat om kunstens rolle i diskussionerne omkring ytringsfrihed, religionsfrihed, tørklædefrihed og selvcensur, som er genopstået i kølvandet på digteren Yahya Hassans kontroversielle debut, er vi stolte af at lægge hus til en forestilling, som i den grad vender begreber og klicheer på vrangen og præsenterer os for et kompromisløst blik indefra.

HANDLING

En kold, snefuld vinternat vender den håbefulde digter og journalist, Ka, hjem til sin fødeby, Karsberg. Det er kommet ham for øre, at hans ungdomskæreste, Silke, er blevet skilt, og han håber nu på et nyt liv med den kvinde, han stadig elsker. Imidlertid er byen præget af en eksplosiv konflikt mellem ikke-troende spidsborgere og en voksende gruppe indbyggere, der er konverteret til Islam. Mens begivenhederne spidser til, tager Kas hjemkomst en uventet drejning, og vi følger hans kamp for at holde sammen på sig selv og sit håb om kærligheden i en by i dramatisk forandring.

DET KUNSTNERISKE HOLD

I hovedrollen som Ka kan man opleve den svensk-danske skuespiller, Anders Mossling, der senest har haft stor succes i *Onde ånder* på Det Kgl. Teater. Desuden medvirker Claes Bang, Morten Burian og Camilla Gjelstrup samt den nyuddannede debutant, Marie-Lydie Nokouda. Forestillingen er sat i scene af den Reumertbelønnede instruktør, Alexa Ther, og stjernescenografen, Camilla Bjørnvad, har skabt de visuelle rammer.

UNDERVISNINGSMATERIALE

Dette undervisningsmateriale er udarbejdet af cand.mag. i teater- og performancestudier, Michelle Steen Nielsen, og kan benyttes i forbindelse med flere fag for elever i gymnasiet samt 10. klasse og daghøjskoler. Formålet med undervisningsmateriale er at give underviserne idéer til at arbejde med SNE både før og efter et besøg i teatret. Derfor fokuseres der dels på forfatteren og selve værket, men også på en perspektivering af romanens tematik i forhold til den aktuelle danske samfundsdebat.

Undervisningsmaterialet er inddelt i følgende kapitler:

KAPITEL 1: ORHAN PAMUK

- Orhan Pamuks forfatterskab
- Romanen *Sne*
- Mellemøstlig litteratur

KAPITEL 2: YAHYA HASSAN

- Yahya Hassan og digtene
- En ophedet samfundsdebat – politiske og religiøse fløjkrige

Kapitel 1 beskæftiger sig med den nobelprisvindende forfatter, Orhan Pamuk, der som nævnt har skrevet den roman, som stykket SNE er en bearbejdelse af. Kapitlet begynder med et afsnit om Pamuks forfatterskab og om værkernes fortællestil og temaer, der ofte centrerer sig om modsætningsforholdet mellem vestlige og islamistiske værdier i det moderne Tyrkiet. Det efterfølgende afsnit fokuserer på *Sne* som roman – på handling og konflikter. Kapitlet afrundes med en kort introduktion til mellemøstlig litteratur generelt, og til de udfordringer som mellemøstlige forfattere kan opleve i forhold til at slå igennem på det engelsksprogede litterære marked.

En af hovedkonflikterne i SNE centrerer sig om det spændte forhold mellem troende og ikke-troende borgere i en forarmet by. Undervisningsmaterialets kapitel 2 perspektiverer denne konflikt til den aktuelle danske samfundsdebat, som den har udviklet sig efter udgivelsen af den unge Yahya Hassans digte. Kapitlet introducerer til Yahya Hassan og digtene, hvorefter den ophedede debat belyses.

OPLEV SNE FOR KUN 40 KR. PR. BILLET!

Vi håber at se jer i teatret, og vi arrangerer gerne en gratis introduktion, en samtale el. lign. med personer fra det kunstneriske hold efter nærmere aftale.

GENERELLE OPLYSNINGER

Spilleperiode: 1. februar - 1. marts 2014. Man-fre kl. 20.00, lør kl. 17.00 på Husets Teater

Billetpriser: KUN 40 kr. v/ min. 6 unge u. 25 år. Normalpris: 130-190 kr./60-120 kr. for unge

Billetbestilling: Køb og print billetterne selv på www.teaterbilletter.dk eller kontakt Husets Teaters billettf. 33 25 13 76 (ma-fr kl. 14-18)

Yderligere information: Kontakt venligst PR-chef Stine Bille Olander på stine@husetsteater.dk/33 25 13 76

Vi glæder os til at se jer!

Med venlig hilsen

Husets Teater
Halmtorvet 9
1700 København V
Tlf. 33 25 13 76
www.husetsteater.dk

KAPITEL 1: ORHAN PAMUK

Kapitel 1 fungerer som en introduktion til det politiske og litterære univers, der danner baggrund for romanen *Sne*, som er skrevet af den tyrkiske forfatter, Orhan Pamuk. Den dramatiske tekst, som ligger til grund for forestillingen SNE, er en fri bearbejdelse af romanen. Det betyder, at den opførte tekst er langt mere forenklet i sine handlinger og konflikter, end man som læser oplever den i romanen. Alligevel giver det mening at analysere stykket ud fra romanens handling, da flere motiver går igen i den dramatiske tekst - f.eks. konflikterne vedrørende religions- og ytringsfrihed. Undersøgelsen af Pamuks forfatterskab giver samtidig anledning til at diskutere vilkårene for mellemøstlig litteratur generelt.

Kapitlet begynder med et afsnit om Pamuks forfatterskab efterfulgt af et afsnit om handlingen og konflikterne i romanen *Sne*, før der afrundes med et afsnit om mellemøstlig litteratur.

ORHAN PAMUKS FORFATTERSKAB:

Orhan Pamuk er den mest populære tyrkiske forfatter uden for Tyrkiet, men samtidig en yderst kontroversiel figur

i sit hjemland. Dette bl.a. på grund af hans mange kritiske udtalelser om Tyrkiet, som da han udtalte sig kritisk om de mange drab af armeniere, der fandt sted i Tyrkiet under og efter 1. Verdenskrig. Emnet er dybt tabuiseret i Tyrkiet, og udtalelsen vakte derfor så voldsom en vrede blandt befolkningen, at Pamuk blev tiltalt for landsforræderi. Pamuk slap imidlertid for en retssag, da de tyrkiske myndigheder valgte at opgive anklagerne – sandsynligvis efter pres fra EU.

I 2006 stod det så galt til, at en afstemning blandt brugerne af en tyrkisk netnyhedstjeneste påviste, at Pamuk havde fire gange så mange modstandere som tilhængere. Der var sågar en skole i Istanbul, der indsamlede hans bøger fra eleverne, og sendte dem retur til ham. Dette har imidlertid ikke gjort Pamuk tavs, og i et interview med Politiken fra 2005 fortæller han om grunden til hadet i hans hjemland: *"30.000 kurdere er blevet myrdet hos os og én million armeniere, og ingen tør*

Orhan Pamuk (f. 1952 i Istanbul)

begyndte som arkitektstuderende, men skiftede hurtigt over til journalistikken. Allerede som 23-årig besluttede han at blive forfatter og fik sin debut i 1982 med bogen *Hr. Cevdet Bey og hans sønner*. Fra 1985-88 var han tilknyttet Colombia University i New York og fik sit internationale gennembrud med *Den sorte bog* (1990). Pamuks bøger er oversat til mere end 60 sprog, og han modtog i 2006 Nobelprisen i litteratur for *Sne*.

Orhan Pamuk er en af Tyrkiets væsentligste moderne forfattere, og forfatterskabet centrerer sig om modsætningen mellem Øst og Vest. Han skriver om det moderne Tyrkiets søgen efter en egen identitet og dets bevægelse mod et mere moderne vestligt orienteret samfund.

Blandt hans vigtigste værker er romanerne *Sne* (2004), *Uskyldens museum* (2008) og *Istanbul* (2003), som alle er oversat til dansk.

(Kilde: Information, Henriette Harris, d. 27. okt. 2012, artikel: "Et knust hjerte er det samme overalt", wikipedia.dk + wikipedia.com, begge steder med "Orhan Pamuk" som søgeord)

*nævne det. Derfor gør jeg det. Og derfor hader de mig.*¹

Han står altså ved sine udtalelser til trods for den massive modstand, det medfører.

Orhan Pamuk har solgt millioner af bøger uden for Tyrkiet, og dette står i klar kontrast til debutromanen *Hr. Cevdet Bey og hans sønner* (1982), der kun solgte 1.800 eksemplarer i Tyrkiet. I et andet interview med Politiken fra 2010 nævner han, at mange tyrkere føler, at han misrepræsenterer sit hjemland: *"Mange i Tyrkiet mistænker mig for at tilfredsstille læserne i udlandet, og det bliver af og til sagt, at jeg misrepræsenterer og i nogle tilfælde svigter Tyrkiet, og at udlændinge derfor ikke vil kunne få nogen sand forståelse for Tyrkiet gennem mine bøger."*² Dette er Pamuk imidlertid ikke enig i, og han understreger i interviewet, at han ikke har bestemte nationaliteter for øje, når han skriver.

En anden kommentar til Pamuks forfatterskab kommer fra Det Svenske Akademi, der i forbindelse med motiveringen af Pamuks nobelpris i litteratur skrev, at han i sine værker fokuserer på sammenstødet mellem fortid og nutid, Øst og Vest, sekularisme og islamisme. Modsætninger, der alle berører Tyrkiets kamp for at udvikle sig i retning af et moderne samfund: *"Han har i sin søgen efter sin fødebys melankolske sjæl oplevet nye symboler for sammenstødet og sammenfiltreringen af kulturer."*³ En kulturel sammenfiltrering, der også optræder i *Sne*, hvor debatten om muslimske pigers ret til at bære tørklæde raser i Karsberg og i de mange sammenstød mellem den lokale avisredaktør Herbert og imamen Grøn.

Orhan Pamuks fokus på sammenfiltreringen af kulturer blev også nævnt i forbindelse med hans modtagelse af den danske kulturpris, Sonningprisen, i 2012. I indstillingen nævner komitéen, at Pamuks romaner afspejler troen på et Europa med færre kulturelle grænser til trods for historiernes komplekse konflikter. Det er troen på et Europa, som ikke behøver at vælge mellem Øst og Vest, men som i stedet kan forene de to. Komitéen skriver: *"Orhan Pamuks største bidrag til den europæiske kultur er hans åbenlyse udfordring af de grænser, der trækkes omkring den og hans tydeliggørelse af de mange muligheder, der er for at overskride disse kulturelle grænser."*⁴ Og det er disse emner om kulturel forandring og multikulturel sameksistens, som er med til at gøre hans forfatterskab særligt interessant og aktuelt.

Ved modtagelsen af Sonningprisen udtalte Pamuk til Information, at han selv er splittet mellem nye og gamle værdier – at han både har længtes efter Vesten og skammet sig over Vesten: *"Tyrkiet er et unikt land på den måde, at det ikke er et vestligt land, men samtidig har det heller ikke været koloniseret. Derfor er der ingen traumer forbundet med at identificere sig med de europæiske folk. Men der er mange følelser forbundet med det. Moderniteten kommer fra Vesten..... "Hele resten af verden kigger forventningsfuldt og misundeligt på de vestlige værdier. På én og samme tid længes du som udenforstående efter Vesten, og du skammer dig over Vesten. Så langsomt udvikler man et had-kærlighedsforhold til Vesten."*⁵

Samme had-kærlighedsforhold ses i *Sne*, hvor Kas hjemkomst efter årene i tysk eksil i den grad er med til at forvirre ham i forhold til det Karsberg, han er vendt tilbage til. For hvor står han selv i tørklædekonflikten og i den ophedede debat mellem anti-islamister og islamister? Kas frustrationer vokser, og til sidst vil han bare væk fra Karsberg: *"Grød i hovedet! I har alle sammen grød i hovedet! Al umma al Islamiya! (den islamiske*

¹ Politiken: "Orhan Pamuk får Nobelprisen i litteratur", af Marie Hjortdal, d. 12. okt. 2006

² Politiken: "Pamuk: "Mine politiske idéer er mindre vigtige", af Frode Saugestad, d. 9. feb. 2010

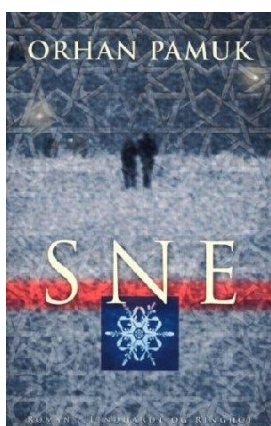
³ Politiken: "Orhan Pamuk får Nobelprisen i litteratur", af Marie Hjortdal, d. 12. okt. 2006

⁴ Meddelelse på Københavns Universitets nyheds-side: "Orhan Pamuk får Sonningprisen 2012", d. 14. maj 2012

⁵ Information: "Et knust hjerte er det samme overalt", af Henriette Harris, d. 27. okt. 2012

nation). *Frit hår for frie borgere! Jeg får kvalme af Karsberg, Silke! Jeg er et tolerant, åbent menneske. Og sådan skal det blive ved med at være.*⁶ Kas frustration er tydelig, og han må væk fra byen!

I et interview med Information i 2012 understreger Pamuk, at han ikke skriver om en særlig befolkningsgruppe. Han interesserer sig for menneskers historie uanset deres nationale eller religiøse baggrund: *"Det er mennesket, jeg interesserer mig for. Først og fremmest undersøger jeg menneskets hjerte, menneskets situation. (...) Romaner skal handle om det, der er vigtigt i livet. At være forfatter vil sige at tro på litteratur, moral og værdier. Et knust hjerte er det samme overalt, men historie, religion, geografi og kultur er forskellige, og gør historierne forskellige."*⁷ Det er altså menneskets personlige historie, som først og fremmest interesserer Pamuk. Det er den historie, som han ønsker at formidle. Den religiøse og kulturelle vinkel gør så efterfølgende historierne forskellige og adskiller dem fra hinanden, men udgangspunktet er altid det enkelte menneskes situation uden skelen til nationalitet eller anden etnisk baggrund.⁸

SNE:

Sne (2004) er en af de romaner, som for alvor har gjort Orhan Pamuk kendt uden for Tyrkiet ikke mindst fordi, den indbragte ham Nobels litteraturpris. I et interview med Politiken i 2010 udtaler han følgende om tilblivelsen af romanen: *"Med "Sne" ville jeg skrive en politisk roman, hvor jeg forsøgte at betragte, eller snarere finde frem til, nationens sjæl. Jeg rejste til den nordøstlige by Kars, hvor jeg interviewede og mødte mange mennesker, og da jeg efterfølgende skrev romanen, opfandt jeg en lille by, der fungerer som et mikrokosmos af Tyrkiet. Jeg kan godt lide at rejse rundt til forskellige egne og forsøge at sætte mig ind i stedets problemer og udfordringer – og gøre mit bedste for at identificere mig med menneskene der.*

*Forsøge at forstå hvordan denne kvinde eller denne mand opfatter verden. Jeg kan godt lide denne udfordring som forfatter."*⁹ Pamuks intention med byen Karsberg i *Sne* er altså at skabe et mikrokosmos af Tyrkiet akkurat, som han selv oplevede det i sin research i byen Kars. Derfor kan man forstå *Sne* som en fremstilling af de problemstillinger, der hersker i nutidens Tyrkiet. Et samfund, som bl.a. er splittet i spørgsmålet om ytringsfrihed og religionsfrihed – og splittet mellem det gamle og det moderne Europa. I *Sne* optrappes konflikterne undervejs i historien og kulminerer med borgermødet i svømmehallen. Her er tørklædedebatten for alvor til diskussion efter attentatet på den anti-islamistiske skoledirektør, Robert, som nægtede tildækkede piger at deltage i undervisningen. Herbert taler for de anti-islamistiske idealer, imens Grøn kæmper for Islams værdier. Herbert understreger behovet for reformer i Islam: *"Folk derude venter på impulser, de vil have reformer i islam. De vil have debatter om køn! Kvinderne skal tage deres tørklæder af og blive til individer."* Grøns modsvar lyder: *"Man bliver ikke til et individ ved at lægge sit*

⁶ Citat fra det bearbejdede manuskript og ikke fra romanen

⁷ Information: "Et knust hjerte er det samme overalt", af Henriette Harris, d. 27. okt. 2012

⁸ Afsnittet ORHAN PAMUKS FORFATTERSKAB er skrevet ud fra: Information: "Et knust hjerte er det samme overalt", af Henriette Harris, d. 27. okt. 2012, Meddelelse på Københavns Universitets nyheds-side: "Orhan Pamuk får Sonningprisen 2012", d. 14. maj 2012, Politiken: "Pamuk: "Mine politiske idéer er mindre vigtige" ", af Frode Saugestad, d. 9. feb. 2010, Politiken: "Orhan Pamuk får Nobelprisen i litteratur", af Marie Hjortdal, d. 12. okt. 2006, Politiken: "Orhan Pamuk skriver sig ind i den store europæiske tradition", af Bjørn Bredal, d. 23. mar. 2006, Politiken: "Tyrkiet dropper retssag mod kontroversiel forfatter", nyhedssektionen Internationalt, d. 22. jan. 2006

⁹ Politiken: "Pamuk: "Mine politiske idéer er mindre vigtige" ", af Frode Saugestad, d. 9. feb. 2010

tørklæde fra sig. De døde piger var mere individuelle end andre individer her i Karsberg! Ved du hvorfor? Fordi de satte et politisk eksempel og valgte selvmordet!”¹⁰ Pamuk portrætterer ingen af parterne særligt sympatisk. Begge forsøger de at udpege den anden til syndebuk, og det bliver i slutningen af stykket for meget for pigen Fløjl, som i afmagt konfronterer Herbert og Grøn: *”Skoledirektøren bliver myrdet, drengen fra koranskolen bliver slået ihjel, og I tænker kun på, hvordan I kan redde jeres egen røv! I fører en hel kommunalvalgkamp på spørgsmålet om, om jeg kommer i en svømmehal, der faktisk ikke eksisterer længere, fordi byen ikke længere har råd til at drive svømmehallerne. Det har ingen af I to aber talt om!”*¹¹ Fløjl mener, at Herbert og Grøn har glemt, hvad der er til fælles bedste i kampen for deres egne værdier, og det er denne konflikt mellem de yderliggående fløje, som Orhan Pamuk tager op til debat, når han i *Sne* fremstiller og fortolker Tyrkiet i forhold til et moderne Europa.¹²

Forfatter Henrik Nordbrandt kommenterer i Information Pamuks valg af byen Kars som forlæg for Karsberg i *Sne*. Henrik Nordbrandt er nemlig enig i, at Kars er velvalgt i forsøget på at finde en by, som kan afspejle de omvæltninger og konflikter mellem befolkningsgrupper, som Tyrkiet har oplevet gennem de sidste 100 år. Nordbrandt nævner, at Kars’ beliggenhed i Østtyrket tæt på Georgien, Armenien, Azerbajjan og Iran har bevirket, at den frem til 1. Verdenskrig var en kosmopolitisk by befolket af mange forskellige etniske grupper. Men efter krigen oplevede byen en transformation: *”... i årene fra Den Tyrkiske Republiks grundlæggelse i 1923 til 90’erne, hvor romanens handling foregår, reduceret til et (meget groft sagt) fattigt provinshul, hvis klaustrofobiske atmosfære gav grobund for diverse yderliggående bevægelser, tyrkisk og kurdisk militant nationalisme og islamisk fundamentalisme. Således illustrerer Kars ”en miniature” den mentale situation i det postosmanniske Tyrkiet, hvor militærkup og blodige etniske konflikter fandt sted gennem hele republikkens historie, parallelt med landets kamp for at blive en vestligt orienteret, demokratisk stat.”*¹³ Henrik Nordbrandt påpeger hermed, at de forandringer, etniske konflikter og ideologiske opgør, som har præget Kars gør sig gældende for hele Tyrkiets historie. Desuden bemærker Nordbrandt snestormens symbolik i *Sne*. Sneen er med til at afskære Karsberg fra omverdenen og dermed skabe en klaustrofobisk atmosfære, hvor konflikterne har let ved at eskalere, imens samfundsgrupperingerne bekæmper hinanden.

Foruden byens og snestormens symbolik skal referencen til forfatteren Franz Kafka (1883-1924) også nævnes. Litteraturkritiker Bjørn Bredal nævner i Politiken, at navnet på hovedpersonen i *Sne*, Ka, refererer til Franz Kafka og dermed til de fremmedgjorte karakterer, som befolker hans litterære univers. Henrik Nordbrandt bakker Bredal op ved at påpege den fremmedgjorthed, der præger Ka, da han efter mange år som politisk flygtning vender hjem til Karsberg og pludselig opdager, hvor fremmed han er blevet over for den virkelighed, han møder i byen med alle dens ophedede politiske og religiøse konflikter, der er pakket ind i had og intolerance.¹⁴

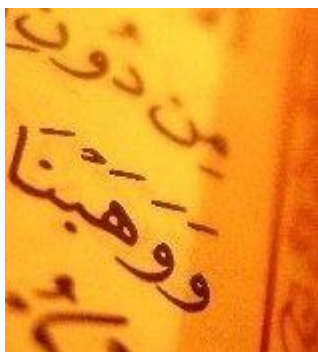
¹⁰ Citat fra det bearbejdede manuskript og ikke fra romanen. Grøns omtale af selvmordene henviser til muslimske piger, som har begået selvmord i protest mod, at de ikke måtte bære tørklæder

¹¹ Citat fra det bearbejdede manuskript og ikke fra romanen

¹² Politiken: ”Pamuk: ”Mine politiske idéer er mindre vigtige” ”, af Frode Saugestad, d. 9. feb. 2010, Politiken: ”Orhan Pamuk skriver sig ind i den store europæiske tradition”, af Bjørn Bredal, 23. mar. 2006

¹³ Information: ”Sne, sne og atter sne”, af Henrik Nordbrandt, d. 2. aug. 2013

¹⁴ Afsnittet om SNE er skrevet ud fra: Information: ”Sne, sne og atter sne”, af Henrik Nordbrandt, d. 2. aug. 2013, Politiken: ”Pamuk: ”Mine politiske idéer er mindre vigtige” ”, af Frode Saugestad, d. 9. feb. 2010, Politiken: ”Orhan Pamuk skriver sig ind i den store europæiske tradition”, af Bjørn Bredal, d. 23. mar. 2006

MELLEMØSTLIG LITTERATUR:

Orhan Pamuk er en sjælden verdenskendt repræsentant for den mellemøstlige litteratur og ifølge lektor i Litteraturvidenskab, Marie-Louise Svane, skal der gøres noget ved dette manglende kendskab til de mellemøstlige forfattere. Det er nemlig vigtigt at få præsenteret langt mere af den mellemøstlige litteratur i Vesten, fordi de mellemøstlige forfattere fortæller en historie, som de vestlige medier ikke fokuserer på i deres formidling af politiske begivenheder fra netop dette landområde. Marie-Louise Svane skriver: *"Set fra en nordeuropæisk vinkel fortæller disse bøger en masse, vi aldrig får at vide i de vestlige mediers behandling af Mellemøsten. Mediernes reportager gør det, de skal, de fokuserer på politiske begivenheder og leverer information på det generelle niveau. Men i romanernes sprog, billeder og tanker går vi ind ad en anden dør til virkeligheden – i en anden dimension af viden om, hvordan det er at leve i dette spændingsfelt mellem tradition og vesternisering, mellem politik og dagligdag, mellem Vestens nyfigne interesse og viljen til at definere sin egen identitet. Det er derfor, vi har så afgørende brug for at få flere mellemøstlige forfattere udgivet på danske forlag. Vi behøver de nuancer i debatten om Øst og Vest."*¹⁵ Til trods for Marie-Louise Svanes åbenlyse argumenter omkring vigtigheden af at få repræsenteret de mellemøstlige forfatteres historier i Vesten, er det imidlertid svært for disse forfattere at slå igennem det engelsksprogede marked. Derfor har man foretaget diverse tiltag som oprettelsen af webportalen Qantara (www.qantara.de), der netop forsøger sig som en informationskanal mellem Øst og Vest. Webportalen er et forum, der deler nyheder fra hele Mellemøsten med resten af verden, og portalen er finansieret af det tyske udenrigsministerium, Goethe-instituttet, Deutsche Welle m.fl. Qantara linker til forfatterens tekster online, og det betyder, at de kan læses direkte på nettet og dermed undgå den politiske censur, som man desværre ofte oplever i de mellemøstlige lande. Qantara forsøger således at bringe de mellemøstlige forfatteres tekster direkte ud til verdensoffentligheden.

Herhjemme står vi over for andre udfordringer. Journalist på Kristeligt Dagblad, Lars Henriksen, fortæller nemlig, at danske læsere går glip af en lang række gode bøger fra Mellemøsten, fordi forlagene ikke kan få bøgerne oversat. Merete Borre fra Gyldendal bakker denne udtalelse op: *"Vi ville meget gerne oversætte flere arabiske bøger, men det er svært at finde kvalificerede oversættere. Det samme gælder for tyrkisk litteratur (...) vi tør ikke satse på mindre kvalificerede oversættere, for vi kan ikke tjekke kvaliteten, når vi ikke selv kan sproget."*¹⁶ Det er altså tydeligt, at vi herhjemme mangler litterært kvalificerede oversættere, og når man ikke har mulighed for at få læst de aktuelle mellemøstlige forfattere, kan det påvirke den danske videnskultur. Marie-Louise Svane bemærker: *"Sammen med sprogproblemet virker, tror jeg, også en anden inert. Den danske videnskultur er vestligt fokuseret, og der er ikke nok af specialister, journalister og formidlere med knowhow, der er i stand til at bringe arabisk eller tyrkisk litteratur frem i projektørlyset. Der er ikke en opdyrket interesse, der er ikke referencer nok, og derfor heller ikke den store genlyd, når der udkommer en forfatter med et mellemøstligt navn, der er svært at huske. Forfatteren og bogen kan være nok så blændende god, men hvad hjælper det, hvis man ikke kan huske, at man har hørt om ham eller hende?"*¹⁷ Problemet med mangel på kvalificerede oversættere gælder ikke kun i Danmark og for at komme disse problemer til livs, har Institut for Tyrkisk sprog og litteratur på Bogazici Universitetet i Istanbul

¹⁵ Information: "Bestsellere fra Mellemøsten", af Marie-Louise Svane, d. 13. aug. 2010

¹⁶ Information: "Bestsellere fra Mellemøsten", af Marie-Louise Svane, d. 13. aug. 2010

¹⁷ Information: "Bestsellere fra Mellemøsten", af Marie-Louise Svane, d. 13. aug. 2010

oprettet webportalen Contemporary Turkish Literature (www.turkish-lit.boun.edu.tr). Portalen introducerer 144 tyrkiske forfattere med 238 originale tekster i parallel engelsk oversættelse, og pludselig opdager man, at tyrkisk litteratur er andet og mere end Orhan Pamuk. F.eks. findes der mange prisvindende og storsælgende kvindelige forfattere, som Elif Safak og Latife Tekin, der i lighed med Pamuk også fokuserer på, hvordan det er at leve i spændingsfeltet mellem tradition og vesternisering. Noget tyder således på, at ved oversættelse og udgivelse af flere mellemøstlige forfattere i Vesten kan debatten om Øst og Vest nuanceres, så vi ikke kun hører synspunkterne formuleret ud fra vestlige meningsdannere.¹⁸

ARBEJDSSPØRGSMÅL TIL KAPITEL 1:

- Hvad karakteriserer Orhan Pamuks forfatterskab? Hvilke emner tager han ofte op?
- Hvorfor er Pamuk så upopulær i Tyrkiet?
- Hvorfor er *Sne* en af de vigtigste af Pamuks romaner?
- Nævn hovedkonflikterne i *Sne* – diskuter om disse konflikter stadig er aktuelle i dag ti år efter romanens udgivelse?
- Hvad symboliserer byen Karsberg i *Sne*?
- Hvad kendetegner den mellemøstlige litteratur?
- Hvorfor har mellemøstlige forfattere svært ved at bryde igennem på det engelsksprogede litterære marked?
- Hvorfor er mellemøstlig litteratur vigtig i vestlig sammenhæng?

¹⁸ Afsnittet om MELLEMEØSTLIG LITTERATUR er skrevet ud fra: Information: "Bestsellere fra Mellemøsten", af Marie-Louise Svane, d. 13. aug. 2010

KAPITEL 2: YAHYA HASSAN

Formålet med dette kapitel er at undersøge, hvem den unge digter Yahya Hassan er, hvad der har inspireret ham i forhold til den litteratur, han skriver, samt se på, hvordan udgivelsen af hans første digte har kunnet give anledning til så ophedet en samfundsdebat?

YAHYA HASSAN OG DIGTENE:

Yahya Hassan (f. 1995) er opvokset i en ghetto i Aarhus med fire søskende og palæstinensiske forældre, der kom til Danmark fra en flygtningelejr. I 2. klasse blev Hassan smidt ud af folkeskolen og overflyttet til *pusterummet* – et sted hvor man samlede utilpassede unge, men også herfra blev han smidt ud, og som 13-årig endte han på en institution. Hassan udtaler om disse tidlige år: *”Jeg opførte mig stadig ad helvede til, kom op at slå, begik kriminalitet og snakkede grimt til folk.”*¹⁹ Som han selv nævner i et interview med Berlingske, så er det bl.a. denne vrede fra barndoms- og ungdomsårene, som man kan genkende i mange af hans selvbiografiske digte.

Hassan har altid været optaget af at skrive, og som 15-årig gik han fra at skrive raptekster til noveller og digte. 2013 skulle vise sig at blive et afgørende år for Hassans litterære udvikling. Han begyndte på forfatterskolen i København og debuterede i oktober med digtsamlingen *Digte*. Første oplag var på 800 eksemplarer, men det blev hurtigt udsolgt, og digtsamlingen slog i december 2013 alle rekorder og rundede 100.000 trykte eksemplarer. Digtenes succes har været så stor, at kulturjournalist Annegerd Lerche Kristiansen udtalte til DR, at man skulle tilbage til Vita Andersens *Tryghedsnarkomaner* fra 1977 for at finde en digterdebut med lignende succes (trykt i 95.000 eksemplarer). Anmelderne har især rost digtenes socialrealistiske indhold og sprogets nyskabende stil. Digtene omhandler bl.a. Hassans voldelige barndom, hans kriminelle fortid og det, han selv kalder for *hykleriske muslimer*, som prædiker islam det ene øjeblik og begår socialt bedrageri det næste.

I november 2013 modtog Hassan prisen som *Årets Debutant* på bogmessen BogForum, og i samme måned blev han nomineret til Montanas Litteraturpris. Digtsamlingen er desuden solgt til Norge, Sverige, Holland, Tyskland og Italien.

Digte har vakt stor offentlig debat, da den afspejler Hassans kritik af islam baseret på hans egne palæstinensiske rødder. Han beskylder bl.a. sine forældres generation for at klynge sig til Koranen, mens de begår socialt bedrageri, tæver deres børn og forhindrer børnene i at blive integreret i det danske samfund. Dette har vakt mange muslimers vrede og som konsekvens heraf, har Hassan modtaget flere dødstrusler. Det hele kulminerede i november 2013, hvor Hassan blev overfaldet på Københavns Hovedbanegård af den terrordømte, og nu prøveløsladte Isaac Meyer, som beskyldte Hassan for at være vantro. I den efterfølgende retssag sagde Hassan om sin overfaldsmand: *”Jeg er ligeglad med, hvad I gør med ham. Hvis jeg bliver overfaldet, så skriver jeg et digt om det. Han er ikke mit problem.”* Hassan understregede herefter, at han ikke ønskede noget erstatningskrav og fortsatte: *”Han er jeres problem, rettens problem, samfundets problem og ytringsfrihedsnarkomanernes problem.”*²⁰ Hassan ønsker altså at vise sine holdninger igennem

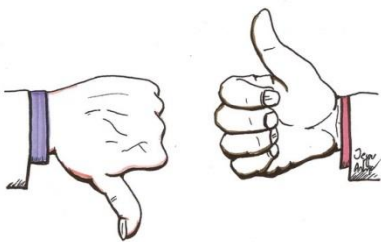
¹⁹ Berlingske: ”Jeg hører ikke til blandt nogen”, af Lena Masri, d. 12.okt. 2013

²⁰ Politiken: ”Yahya Hassan husker ingenting i retten: ”Det er ikke mig, der har skrevet det digt”, af Gry Pauline Koefoed og Kristian Corfixen, d. 9. dec. 2013

det, han skriver. Han skriver sin holdning – han udtaler den ikke i retten som et tegn på, at han er ligeglad med, hvad der sker med hans overfaldsmand.

Som en konsekvens af overfaldet besluttede politiet at flytte Hassans næste digtoplæsning, der skulle have fundet sted på biblioteket i Vollsmose ved Odense, til en nærtliggende skole grundet manglende sikkerhedsforhold. Biblioteket havde måneder i forvejen haft problemer med stenkastende unge i forbindelse med et debatmøde med den politiske aktivist, Ahmed Akkari. Dette scenarie kan minde om debatten i svømmehallen i SNE, hvor borgerne også samles for at diskutere byens politiske situation efter attentatet på skoleinspektøren og den tørklædeproblematik, som har været årsagen til den religiøse konflikt. En debat, som synes lige så svær at gennemføre i Vollsmose som i Karsberg, hvor folk oprørte løber ud af svømmehallen ved nyheden om skoleinspektørens død.

I SNE reagerer Ka på attentatet ved at udtrykke sin mistro over for menneskers mulighed for at leve fredeligt sammen: *"Efter der blev skudt for øjnene af mig, er jeg blevet bange for, at en verden, hvor alle mennesker, uanset hvilken gud de tror på, kan leve fredeligt med hinanden, altså at det, som jeg altid, en smule naivt måske, men trods alt af hjertet, øh, har ønsket mig, at religionen, altså Deres religion og vores kultur, vores værdier, forstår De, at det måske egentlig ikke passer sammen."*²¹ Ka er fortaler for moderne vestlige værdier i modsætning til Grøn, som repræsenterer islams holdninger og værdier. Risikoen for konflikter mellem de to fløje er næsten uundgåelig, og det er denne fløjkrig, som behandles i næste afsnit.²²

EN OPHEDET SAMFUNDSDEBAT – POLITISKE OG RELIGIØSE FLØJKRIGE:

I perioden op til udgivelsen af Hassans digte interviewede journalist Lena Masri ham til Berlingske og spurgte ind til, hvordan han klarede den voldsomme og til tider ret så hadske debat, der var opstået omkring digtene. En debat som allerede på det tidspunkt var blevet yderligere intensiveret af Hassans udtalelser til Politiken, hvor han åbent kritiserede sine forældre og den generation, som kom til Danmark i

slutningen af 1980'erne. Hassan blev citeret for følgende: *"Os, der faldt fra på uddannelser, os, der blev kriminelle, og os, der blev bumser, vi blev ikke svigtet af systemet, men af vores forældre"*.²³ Reaktionen og debatten delte sig efterhånden i to yderliggående fløje: Dødstrusler fra det islamiske miljø og lovprisninger fra det politiske højre. Truslerne fra det islamiske miljø kom bl.a. til udtryk på Hassans Facebook-side og lød: *"YAHYA HASSAN SKAL DRÆBES DEN FUCKING SØN AF EN HUND OG EN LUDER"*, alt imens det politiske højre har haft travlt med at udnævne Hassan til en præmieperker. Liberal Alliances integrationsordfører, Merete Riisager, skrev f.eks. følgende i et indlæg i Berlingske omkring vigtigheden af samfundets opbakning til Hassan og andre unge, der vil fri af islam: *"Men selv om han gerne står alene, så får han brug for nogen, der vil gå med ham ind i tigerens hule. Både for hans skyld og for andre unge som ham, der vil leve i frihed."* Dog anerkender Merete Riisager det pres, som Hassan oplever fra begge sider i denne fløjkrig: *"YH bliver både truet på livet af de mennesker, han beskriver i sine digte og forsøgt*

²¹ Citat fra det bearbejdede manuskript og ikke fra romanen

²² Afsnittet YAHYA HASSAN OG DIGTENE er skrevet ud fra: Wikipedia.dk (søgeord: Yahya Hassan), Politiken: "Yahya Hassan husker ingenting i retten: "Det er ikke mig, der har skrevet det digt", af Gry Pauline Koefoed og Kristian Corfixen, d. 9. dec. 2013, Berlingske: "Jeg hører ikke til blandt nogen", af Lena Masri, d. 12. okt. 2013, Berlingske: "Jeg ved jo, hvad jeg har gang i", af Trine Munk-Petersen, d. 14. okt. 2013

²³ Berlingske: "Jeg hører ikke til blandt nogen", af Lena Masri, d. 12. okt. 2013

degraderet og uskadelliggjort af en elite, der helst ser ham reduceret til et offer. Begge fløje rummer store farer for den unge digter.”²⁴ Et andet eksempel på fløjkrigen beskrives af journalist Troels Gadegaard i Information: *”Er det racisme eller en del af den offentlige debat, når digteren Yahya Hassan siger, at ”perkerne konkurrerer nærmest om, hvem der kan begå mest socialt bedrageri”? Racisme, mener århusianske Mohamed Suleban, der har meldt digteren til politiet. Venstres Kristian Jensen vil derimod give racismeparagraffen et eftersyn, så Yahya Hassan ikke risikerer at blive sigtet for at levere ”en vigtig samfundskritik”.*²⁵ Det er altså ikke kun i SNE, at problemerne mellem islam og moderne vestlige værdier støder sammen. Problemstillingen er højaktuel herhjemme, og ingen af parterne virker som om, de kan nå til enighed.

I interviewet med Lena Masri frabeder Hassan sig imidlertid begge fløjers udtalelser og som i den førromtalte retssag, tager han afstand fra at blande sig politisk. Han forklarer, at det føles underligt, at alle pludselig har en mening om ham og vurderer, at det må tilskrives, at han efter eget udsagn er en perker, som går imod sine egne. Hassan fortæller i interviewet, at han udmærket ved, hvad han har sagt, og hvilke konsekvenser sådanne udtalelser kan få for ham. Om truslerne fra den islamiske side siger han: *”Jeg appellerer til dem med mit sprog og mine værdier, og de taler ud fra deres holdninger og deres værdier. Vi kommer aldrig til at møde hinanden. Og ved at skrive om deres Gud, krænker jeg dem lige så meget, som de krænker mig ved at gøre mig ondt.”*²⁶ Hassan er altså klar over, at han aldrig vil møde forståelse fra den islamiske side, men omvendt forstår han heller ikke dem og det islamiske miljø, han er vokset op i. Han har altid undret sig over kulturen i ghettomiljøet, og som barn fik han at vide, at alle vantro skulle i helvede. Men i løbet af de sidste par år er han begyndt at gøre oprør: Han spiser svinekød og er stoppet med at gå i moskéen. Det er en bevidst protest mod den Gud, som han ikke længere er bange for, men det var først, da han flyttede fra sit arabiske hjem, at løsrivelsen kunne begynde. Han fortæller til Lena Masri: *”Jeg kom ud af de der rammer med koranlæsning i fjernsynet og lyden af koranvers fra radioen. Gud er så tæt på hele tiden i det der arabiske hjem. Der hænger korancitater på væggene, og Gud er over det hele, også lydligt. Det gav jo én dårlig samvittighed. Man var bange for Gud. De der folk i det miljø er jo bange for at blive straffet. De er jo bange for at komme i helvede, ik’. Men det er jo skide dobbeltmoralisk igen. Fordi de render rundt og frygter deres Gud. Men så pludselig er Gud den alttilgivende. Når jeg siger, at alle er kriminelle derude, er det ikke, fordi alle går rundt og slår folk ned. Men socialt bedrageri er også kriminalitet.”*²⁷ Til trods for disse udtalelser ønsker Hassan ikke at blive udråbt til præmieperker, som flere etniske danskere har gjort. Han mener ikke selv, at han hører til nogen steder – hverken blandt hykleriske muslimer eller blandt hykleriske danskere, for som han siger: *”Jeg er bare digter. Men jeg kan ikke styre folks tanker.”*²⁸

I SNE er det især i konflikten mellem Herbert og Grøn, at fløjkrigen kommer til udtryk. Herbert er imod islam, mens Grøn kæmper for islam. Herbert udtaler om muslimerne i Karsberg: *”De muslimske mænd i Karsberg er som lammede af tungsind! De rådner op i tipskioskerne og laver ingenting. I virkeligheden vil de bare gerne dø, men de føler ikke, de har lov til at begå selvmord, fordi det forbyder Koranen dem.”*²⁹ Herberts modstand over for Islam og muslimerne er tydelig! Herbert mener, at borgerne bliver ført bag

²⁴ Berlingske: ”I sabeltigerens hule”, af Merete Riisager, d. 15. okt. 2013

²⁵ Information: ”Skal racismeparagraffen bestå?”, af Troels Gadegaard Frølich, d. 1. dec. 2013

²⁶ Berlingske: ”Jeg hører ikke til blandt nogen”, af Lena Masri, d. 12. okt. 2013

²⁷ Berlingske: ”Jeg hører ikke til blandt nogen”, af Lena Masri, d. 12. okt. 2013

²⁸ Berlingske: ”Jeg hører ikke til blandt nogen”, af Lena Masri, d. 12. okt. 2013

²⁹ Citat fra det bearbejdede manuskript og ikke fra romanen

lyset af Grøn og hans folk, men senere i stykket går Grøn til modangreb på Herbert og de borgere, der deler hans synspunkter: *"Og her i Karsberg opførte det talte ords fjender sig som spidsborgerne altid opfører sig, når de ikke vil være en del af det nye: aggressivt og nedsættende. Simpel harme over for det, man ikke forstår. Først måtte vi ikke udøve vores tro frit, så skød de os i skoene, at vi ikke tolererer anderledes tænkende, så hetz, diskrimination og til sidst blev boykot af muslimske butikker legitimt. Der var endda brandattentater mod vores outlets. Og hvorfor? Fordi vi ville ombygge en tom svømmehal til en moské! De begyndte at omtale os som "de andre". Hvorfor skulle vi så ikke også tale om "os" og "dem"? Den "anden" er altid kun en "anden", fordi en "anden" kalder ham "en anden"*³⁰. Den politiske og religiøse konflikt er tydelig i Karsberg – lige så tydelig som konflikten er i debatten herhjemme omkring Yahya Hassans digte.³¹

ARBEJDSSPØRGSMÅL:

- Hvad er jeres holdning til, at Yahya Hassan har skrevet disse digte, som udleverer og kritiserer hans egen familie og kultur. Synes I, det er i orden? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan ville I reagere, hvis I blev udsat for den kritik, som Hassan møder?
- Tror I, at fløjkrigene kan stoppes? Og hvad skal der i så fald til for at stoppe dem?
- Hvad betyder begrebet ytringsfrihed for jer? Er I for eller imod? Hvorfor/hvorfor ikke?

³⁰ Citat fra det bearbejdede manuskript og ikke fra romanen

³¹ Afsnittet EN OPHEDET SAMFUNDSDEBAT – POLITISKE OG RELIGIØSE FLØJKRIGE er skrevet ud fra: Berlingske: "Jeg hører ikke til blandt nogen", af Lena Masri, d. 12. okt. 2013, Berlingske: "Ord fra ghettoen", af Berlingskes debatsektion, d. 12. okt. 2013, Berlingske: "I sabeltigerens hule", af Merete Riisager, d. 15. okt. 2013, Information: "Skal racismeparagraffen bestå?", af Troels Gadegaard Frølich, d. 1. dec. 2013, Berlingske: "Jeg ved jo, hvad jeg har gang i", af Trine Munk-Petersen, d. 14. okt. 2013